

1944, TE CSILLAGESŐ?!

Kitüntetése, kitüntetése, kitüntetése... Középszerűk, nagykereszk, sok patinás email: ez marad meg, mindenekelőtt, a látogató emlékezetében, amikor kilép a Nemzeti Múzeum „Magyarország krónikája, 1944” című kiállításáról.

A rendezők mentiségére csupán annyit lehet felhozni, hogy kiegyensúlyozottabb jelenű országokban több idő adatik a múlt mérlegelésére. Nem februárban kapnak észbe, hogy március 19-én épp ötven esztendeje lesz a német megszállásnak, Magyarország állami szuverenitása elvesztésének, százezrek erőszakos elpusztításának, az ország hadszíntérré válásának, hanem már évekkal előbb megkezdik szakértő csoportok (történészek, múzeológusok) az anyag gyűjtését, rendszerezését, megvitatását. Természetesen nem is ilyen szűk térre korlátozódik egy ilyesfajta, *nemzeti érdeklődésre* számot tartható kiállítás. Nálunk azonban sebtiben kellett összehozni, hogy megnyílhasson március 18-án délután... s még arra sem volt erő, idő, hogy a történelmi tárgyakban vélhetően elégtelen osztályzatot „elért” dekoratőr-feliratozók munkáját ellenőrizzék. Így azután Horthy Miklós neve rendszeresen „Hothy”, a kor politikusai közül Tombor Jenő „Tobor”, Barankovics „Brankovics” és így tovább.

Az időtől sürgetve a rendezők a kor történelmi alakjainak leszármazottaihoz fordultak – s a meghurcoltatások, kitelepítések, esetleges emigrálás ellenére megmaradt személyes tárgyak kiállításával reméltek a korról újat mondani. Ám a molyrágta díszmagyarok, dísztörök, medálok (és azok adományozását bizonyító oklevelek) vajmi keveset árulnak el újkori történelmünk leggyászosabb emléké esztendejéről. Az, ami most elének tárul, *épp akkoriban* disznóbőr bőrdöngőbe gondosan elcsomagolva várt...

Pedig minden olyan szépen indult... legalábbis a kiállítás rendezői ezt gondolják az 1943/44-es év fordulójáról. Szerintük „a frontvonalakon ekkor nem voltak magyar katonai alakulatok” – ugyan mit gondolnak erről azok a magyar bakák és tisztek, akik épp ez idő tájt „kerültek érintkezésbe az ellenséggel”, estek fogságba? A kormányzó korábbi egyoldalú beállítást túlzásba vitt mentegetés váltotta fel, ennek végletes példáját épp

ezen a tárlaton tárják elének: „Horthy Miklósnak és környezetének az éppen hogy csak szerveződő ellenállási mozgalommal szembeni bizalmatlanságát fokozta az, hogy a Vár oldalában felrobbantották Gömbös Gyula szobrát” – olvashatjuk a szobortörmelékét ábrázoló fénykép aláírásaként, s elmerenghetünk azon, vajon nem kabarába tévedtünk-e? Az ellenállók egyébként, akiknek létszámát és tevékenységének hatósugarát a múltban hol aránytalanul felnagyították, hol érzéketlenül lekicsinyítették, attól is függően, milyen származásúak voltak, polgáriak-e, egyháziak-e, mert akkor elhallgatás lett a sorsuk, az ellenállók ezen a tárlaton ismét a föld alá szorulnak, a földalatti mozgalmak vezetőinek neve sehol sem szerepel, nem lehet tudni például, kik voltak azok, akik „Robbantással zavarták meg (!) a Nyilaskeresztes Pártnak a Városi Színházban rendezett nagygyűlését”...

A régi féligazságok helyébe újabb féligazságok léptek. Még a kiállítást rendezők önnön logikájához képest is – nevezzük így: – aránytévesztés *id.* Antall József Horthy Miklós melletti szerepeltetése, ugyanakkora tárlóban. Az apróbb tévedéseknek se szeri, se száma: *Schutzpassra* várakozó zsidók *nem a svájci Vöröskereszt székháza előtt* tolonganak, hanem a Vadász utcai „Üvegház” előtt, amelybe akkoriban a budapesti Svájci Követség Idegen Érdekek Képviselője költözött s a jól ismert fényképet Charles Lutz svájci konzul készítette, tehetséges amatőr fotós. „Nyilas pártszolgálatosok”-nak nevezi egy kép felirata a régi pesti rendőröket. Másutt teljesen hiányzik a felirat, például a Szálasi-kormány tagjait éppúgy nem volt idő – vélhetőleg – azonosítani, mint a Moszkvába küldött fegyverszüneti küldöttség tagjait, a *Szent-Iványi* Domokos által készített fényképeken.

Nagy, nemzeti történelmi események alkalmából külföldön rendezett kiállításokon természetesen különböző súlyú és fajsúlyú *katalógusok* vásárolhatók, a látogató utána lapozhat mindannak, amit látott. Aligha kell mondanom, hogy a Nemzeti Múzeum elkapkodott tárlatához *semmiféle nyomtatvány* nem készült.

1944 egyébként valóban a csillageső éve volt. Másfajta csillagoké, nem a rendjeleké. Ám erről a kiállításon csak mintegy mellékesen értesülünk.

Ember Mária

SZIGET ÉS FELOLDÓDÁS

Krajcsovics Éva kiállítása

Van egy határozott „nem” és egy határozott „igen” Krajcsovics Éva első látásra oly elomlónak, megadónak és csöndesnek tetsző festészetében. Amit feltűnően és keményen tagad: a csiricsáré világ. Korunk djszkóörülete. Az a fajta (talán amerikai) felfokozottság, mely harsogó

zenével, villódzó fényekkel, ravaszul gerjesztett mámorral átemel valamilyen fura *Disneyland*-be, csak brutális hatásokra épít, csak ilyesmikkel kápráztat. Napjainkban divat a szem és a fül folytonos irritálása, az intimitás száműzése, mintha a lélek szürke (köznapi)